

14. *Larner R. J. Management control and the large corporation.* – New York : Dunellen, 1971. – 148 p.
15. *Westergaard J. Class in Capitalist Society. Class in a Capitalist Society: A Study of Contemporary Britain / J. Westergaard and H. Resler.* – London : Heinemann Educational, 1975. – 432 p.

Рахманов А. А. Мотивы деятельности топ-менеджеров и акционеров в процессе корпоративного управления.

В статье анализируются теории, которые фокусируют внимание на различиях мотивов деятельности топ-менеджеров и акционеров крупных корпораций стран Запада в условиях менеджеральной революции. В этих теориях провозглашалось, что мотивом деятельности собственников является максимизация прибыли, зато стремлением менеджмента является рост объема продаж и избежание предпринимательского риска. Вместе с тем существует достаточно эмпирических опровержений этих теорий и провозглашения общности мотивов менеджмента и акционеров. Наконец, взаимовлияние мотивов топ-менеджеров и акционеров в западных обществах способствовало экономическому росту, повышению производительности и социальной ответственности.

Ключевые слова: мотивы деятельности, топ-менеджеры, акционеры, корпоративное управление.

Rahmanow O. A. The motive of activity of top managers and shareholders in the corporate governance.

The article analyzes the theories that focus on differences motives of top managers and shareholders of large corporations in the West since manager's revolution. In these theories proclaiming that the motive for the owners is to maximize profits, while the desire of management is to increase sales volume and avoid business risk. However, there is enough empirical refutations of these theories and the declaration of common motives of management and shareholders. Finally, the mutual motivation of top managers and shareholders in Western societies has contributed to economic growth, productivity and social responsibility.

Keywords: motive of activity, top manager, shareholders, corporate governance.

Семенюк Н. В.

БЕЗПЕРЕРВНА ОСВІТА ЯК СИСТЕМА

В інформаційному суспільстві формується комплекс факторів, які обумовлюють необхідність постійного оновлення отриманої освіти шляхом безперервного навчання, пізнавальної діяльності, колективних форм навчання і

передачі знань. Актуальними є проблеми інтеграції індивідуальних та соціальних аспектів неперервної освіти і питання чинників, шляхів та умов реалізації неперервної освіти. Водночас істотною рисою сучасної економіки є не тільки здобуття і використання нових знань, але й формування креативної особистості, здатної до саморозвитку, самостійної професійної діяльності, до безперервної освіти. Цьому покликане сприяти системне розгортання безперервної освіти, у структурі якої можна виділити підсистеми основної і додаткової освіти, а також освіти формальної і неформальної.

Ключові слова: людина, освіта, безперервна освіта, формальна освіта, неформальна освіта.

Актуальність дослідження характеристики та специфіки безперервної освіти продиктовано тим, що за останні десятиліття кардинально змінилася система генерації й передачі знань, а їх обсяг багаторазово зріс. Сьогодні не можна за один раз, навіть за 5 або 6 років, підготувати людину до професійної діяльності на все життя. Нині щорічно обновляється близько 5 % теоретичних і 20 % професійних знань. Динамізм розвитку сучасного суспільства потребує перекваліфікації людини 7-10 разів впродовж життя. Кінцевий принцип освіти залишається у минулому. А тому згідно з Національною доктриною розвитку освіти, розвиток системи безперервної освіти є одним з пріоритетних напрямів державної політики щодо розвитку освіти

Термін «освіта протягом усього життя» виник в 1960-і роки й став використовуватися на міжнародних семінарах таких міжурядових організацій, як ЮНЕСКО і Рада Європи. Разом з цим терміном широко застосовуються й інші терміни, такі як «безперервна освіта», «продовжена освіта», «рекурентна освіта», «освіта дорослих», «освіта протягом всього життя», «самокероване навчання». Не зупиняючись на розкритті їх суті, відзначимо, що останнім часом в українській мові частіше за інші застосовується термін «безперервна освіта». Надалі в своєму викладі будемо використовувати саме цей термін під яким розуміємо комплекс державних, приватних і суспільних освітніх установ, що забезпечують організаційну і змістовну єдність і подальший взаємозв'язок всіх ланок освіти, задовольняючи прагнення людини до самоосвіти і розвитку протягом всього життя.

Питанням безперервної освіти займався Т.Ю. Базаров, який серед чинників, що ілюструють важливість безперервної освіти, визначає такі: постійні і швидкі зміни в технології вимагають безперервного навчання; ефективнішим для фірми є підвищення віддачі від працюючих співробітників на основі їх безперервного навчання, аніж залучення нових; в умовах конкуренції лідирують країни з програми

безперервної освіти. Я.М. Нейматов обстоює необхідність «гнучких систем освіти», метою яких є розвиток здатності до самоосвіти. О.В. Михайлов розглядає необхідність у нових знаннях задля зменшення розриву між характеристиками вакансій і можливостями працівників.

А. Шапіро, П. Кнехт, С.М. Климов досліджують знання з позиції його напіврозпаду. Багато дослідників розглядають «освіту для дорослих» на прикладі США, Великобританії, Німеччини, Росії та інших країн. Підвищення конкурентоспроможності людського потенціалу через освіту досліджували Д.П. Богиня, Г.Т. Куліков, Л.С. Лісогор, О.А. Грішнова, О.В. Макарова, С.В. Ничипоренко та інші.

Мета статті – представити та обґрунтувати безперервну освіту як систему.

Слід зауважити, що в інформаційному суспільстві формується комплекс факторів, які обумовлюють необхідність постійного оновлення отриманої освіти, стає можливим використовувати якісно нові технології оновлення знань. І тут особливо важлива роль нових технологій: з одного боку, як каталізатору, що забезпечує стрімке зростання «густини» міжособистісних і міжгрупових комунікацій, а з іншого боку, вони створюють можливість зміни напрямів потоку цих комунікацій, здатних тим самим реально трансформувати соціальну структуру суспільства. Саме ця ідея лежить в основі побудови системи безперервної, професійної освіти, що охоплює все активне життя людини. При цьому різноманіття і безперервність розглядається не тільки як перспективна тенденція, але і як умова досягнення нової якості освіти.

Зміни у системі освіти вимагають навиків безперервного навчання, пізнавальної діяльності, колективних форм навчання і передачі знань.

Безперервне навчання – навчання, яке має місце в перебігу всього життя індивідуума і яке обумовлене інтенсивним оновленням знань та умінь, необхідних для успішної і ефективної професійної діяльності, а також, відповідно, швидкою зміною соціальних і економічних умов, що формують нові вимоги до рівня професійної підготовки фахівців [8, 166].

Відзначимо, що країни Європейського Союзу ухвалили серйозні документи, що стосуються питань безперервної освіти. Найважливішими з них є такі: резолюція Європейського Союзу з питання про безперервну професійну освіту від 5 липня 1989 року; Європейська стратегія зайнятості, прийнята в листопаді 1997 року у Люксембурзі; висновки саміту Європейського Союзу з питання «Про

освіту протягом всього життя», що відбувся в Лісабоні в березні 2000 року.

70-90-ті роки XX ст. – це період, коли ідея неперервної освіти набула світового виміру. У центрі уваги постає людина, для якої необхідно створити оптимальні умови для розвитку здібностей протягом усього життя.

Відповідно до такого трактування втрачає значення традиційний розподіл життя людини на періоди навчання, праці й професійної дезактуалізації, і на перший план виходить така проблема, як інтеграція індивідуальних і соціальних аспектів неперервної освіти. Уточнення основних понять, мети, чинників, шляхів і умов реалізації неперервної освіти – суть наступної стадії.

Відомий діяч ЮНЕСКО Р. Даве вважав, що «...неперервна освіта – це процес особистісного, соціального і професійного розвитку індивіда протягом його життя, здійснюваний з метою удосконалення якості життя як окремого індивіда, так і суспільства. Це всеосяжна й об'єднувальна ідея, що охоплює формальне, неформальне і позаформальне навчання, здійснюване з метою досягнення якнайповнішого розвитку різноманітних сторін життя на різних його щаблях. Вона пов'язана як з розвитком особистості, так і з соціальним прогресом» [15, 34]. Р. Даве визначив перелік характерних ознак неперервної освіти: охоплення освітою всього життя людини; розуміння освітньої системи як цілісної, яка охоплює всі види навчання, починаючи з дошкільного; залучення у систему освіти, крім навчальних закладів і центрів допідготовки, формальних, неформальних і позаінституційних форм освіти [2, 5].

Найбільш значущим документом, що визначає стратегію Європейського Союзу в галузі безперервного освіти, є Меморандум про безперервну освіту Комісії Європейського Союзу від 30 жовтня 2000 року, в якому було визначено шість ключових напрямів розвитку безперервної освіти:

1) нові базові знання і навички для всіх з метою гарантування загального безперервного доступу до освіти для отримання і вдосконалення умінь і навичок, необхідних, щоб «жити» в інформаційному суспільстві;

2) збільшення інвестицій у розвиток людських ресурсів;

3) інноваційні методики навчання і вивчення;

4) нова система оцінки отриманої освіти, яка дозволяє докорінно змінити підходи до розуміння і визнання навчальної діяльності, її результатів, особливо у сфері неформальної освіти;

5) розвиток наставництва і консультування протягом усього життя з метою забезпечення кожному індивідууму вільний доступ до освітньої інформації і до необхідних консультацій та рекомендацій;

6) наближення освіти до місця проживання [8, 166-167].

Проблема безперервної (неперервної, постійної) освіти й сьогодні займає визначне місце серед прогресивних ідей людства (хоча має тривалу історію).

Безперервність у наш час є історичною необхідністю, від повноти усвідомлення і ступеня реалізації якої багато в чому залежить подальший прогрес нашого суспільства.

Побудована на принципі неперервності, освіта найповніше відповідає природі високорозвиненої соціально-економічної формації, якою є «інформаційне суспільство», або «суспільство знань». Саме тому істотною рисою нової економіки є здобуття і використання нових знань. Як свідчить світова практика, інвестиції в людський капітал в економічно розвинених країнах забезпечують до 75 % приросту національного багатства [1, 29].

Зараз як ніколи раніше перед освітою постало завдання формування (виховання) креативної особистості, здатної до саморозвитку, самостійної професійної діяльності, до безперервної освіти, тобто спроможної повноцінно реалізувати себе на всіх етапах свого життя [3, 172].

Система освіти, яка склалася та переважно функціонує сьогодні, поглиблює і соціальні протиріччя, адже акцентовані Є.М. Малітніковим проблеми та ігнорування досвіду вітчизняної і світової історії та культури ускладнюють вибір життєвої позиції для багатьох членів суспільства.

Відбулося відставання освіти від нових реалій життя, девальвація її суспільної значущості. Потреба в постійному оновленні знань, підтримці на достатньому рівні готовності та спроможності виконувати соціальні та професійні функції, які постійно ускладнюються, обумовили появу різних видів освіти неформальної, продовженої, паралельної, ініціативних форм, самоосвіти, які покликані значною мірою компенсувати недоліки сьогоденної системи освіти.

Тобто об'єктивно склалися передумови переходу від «кінцевої» професійної освіти до безперервної освіти «впродовж усього життя».

Розкриємо сутність самого поняття безперервної освіти, або «навчання впродовж життя». Для цього звернемось безпосередньо до наукової розвідки А.В. Добридень, у якій вона вказує на шість аспектів цього поняття, зокрема на такі: відкритий доступ, «з колиски до

останнього подиху»: незалежно від статі, соціального статусу, попередніх успіхів у навчанні, раси і релігії; всім приватним особам, їхнім сім'ям, місцевим співтовариствам, профспілкам, роботодавцям, регіональній владі відводиться активна роль, не має бути пасивних дійових осіб; економічна й соціальна орієнтація: освічені люди є хорошими громадянами і хорошими працівниками; викладач стає наставником і помічником у навчанні; опора на прозорі стандарти освіти й навчання, зрозумілі для всіх зацікавлених сторін, особливо для тих, хто навчається; нові можливості для людини впродовж її життя [6, 90; 6, 174].

Більшість передових країн світу сьогодні реформують власні освітні системи, спираючись на засади концепції навчання впродовж усього життя, що охоплює такі елементи: можливість кожної людини вчитися протягом усього життя; доступність для тих, хто навчається, максимально широкого спектра професійних умінь і навичок; формальна система освіти і підготовки разом з неформальною діяльністю, яка організовується навколо цієї системи, мають бути нероздільними частинами [9, 447-448]. Вони обидві стають предметом уваги і спільної підтримки з боку держави і приватного сектора [2, 8].

Безперервна освіта покликана реалізовувати наступні завдання: охоплення освітою всього життя людини; розуміння освітньої системи як цілісної, яка включає у себе всі види навчання, починаючи з дошкільного; включення в систему освіти, крім навчальних закладів і центрів допідготовки, формальних, неформальних і позаінституційних форм освіти [13, 151]. Новим завданням вищої освіти є безперервне навчання, яке зосереджене на отриманні основних навичок, що дають можливість працевлаштування в майбутньому. Таке навчання формує навички для безперервної адаптації індивідуума.

Так, у неперервній освіті педагог спрямовує до джерел знань, на відміну від традиційної освіти, де він сам є джерелом знань. У системі неперервної освіти студенти вчать на власному досвіді, а не отримують знання від педагога, як у традиційній освіті. Суттєво відрізняється оцінювання у традиційній та неперервній освіті. Так, у традиційній освіті оцінювання має на меті визначення рівня навчальних досягнень, а у неперервній освіті за результатами оцінювання формується стратегія подальшого навчання. Також на відміну від традиційної освіти у системі неперервної освіти педагоги також навчаються протягом всього життя [10].

У структурі безперервної освіти можна виділити дві підсистеми: основна і додаткова освіта. У свою чергу, основна і додаткова освіта може бути загальною і професійною. Отже, чотири підсистеми освіти

– основна загальна, основна професійна, додаткова загальна, додаткова професійна – є її визначальними структурами [12]. Водночас відношення між елементами підсистеми основної освіти будуються за принципом ієрархії, кожна наступна ланка дає освіту більш високого рівня. У підсистемі додаткової освіти ланки самостійні і незалежні, існують паралельно одна одній. Додаткова освіта не є освітою більш високого рівня порівняно з основною. У кожній з підсистем є основні і додаткові, основні і паралельні, державні і недержавні навчальні заклади і заклади підвищення кваліфікації, заклади культури, спорту, туризму тощо [9, 342-343].

Освіту можна також умовно розподілити на формальну і неформальну. Формальна освіта передбачає наявність спеціальних установ, шкіл для здійснення процесу навчання, а також підпорядкування його певним офіційним приписам, які втілюють культурні стандарти, політичні настанови відповідного суспільства.

Під неформальною освітою розуміють стихійне, несистематизоване засвоєння індивідуальних знань і навичок у процесі спілкування із соціальним оточенням – друзями, знайомими, колегами – у процесі самовдосконалення, індивідуального залучення до культурних цінностей, засвоєння інформації з книжок, періодичних видань, радіо, телебачення тощо. Неформальна освіта відіграє неабияку роль у соціалізації особистості, але вона є допоміжною стосовно формальної освіти. Соціологія вивчає насамперед формальну освіту [4, 254].

Терміни «формальна», «неформальна» та «інформальна» освіта з'явились з метою більш глибокого розуміння занадто широкого поняття «пізнавальний процес».

Неформальний та формальний навчально-пізнавальні процеси є поняттями форми – «неформальний» – читаємо «неформалізований», «формальний» – «формалізований». «Формалізація» означає «узагальнення», реалізується через систематизацію та стандартизацію. Узагальнення розширює сферу дії для всіх учасників і регулює структури і процеси. Навчальний та пізнавальний процеси (НПП) можуть бути формалізовані, хоча лише в певній мірі і не у всіх їхніх характеристиках. НПП нерозривно зв'язані та відбуваються паралельно і одночасно. Поліус неформальності дорівнює індивідуалізації, поліус формальності – узагальненню [7, 126].

Неформальна освіта – освіта, що необов'язково має організований та систематичний характер, може здійснюватися поза межами організованих освітніх закладів. До сфери неформальної освіти

належать індивідуальні заняття під керівництвом тренерів чи репетиторів, тренінги та короткотермінові курси, що переслідують практичні короткострокові цілі. Неформальна освіта не має вікових, професійних чи інтелектуальних обмежень щодо учасників, нерідко не обмежується часовими рамками. Заклади чи організації, що займаються неформальною освітою, зазвичай не присуджують кваліфікацій і не провадять формального оцінювання навчальних досягнень учасників. У цьому секторі найчастіше застосовують інноваційні підходи, апробують новаторські методики та технології навчання.

Неформальну освіту розуміють, по-перше, як будь-яку навчальну діяльність у робочий чи позаробочий час у колі фахівців, друзів, родини, що не є структурованою, організованою чи спланованою; по-друге, як навчальний процес, що відповідає структурі цієї діяльності, набуває організованої форми, не належить до державних програм обов'язкової освіти та визначається цілеспрямованістю [14, 63].

Зазначена форма освіти не завжди передбачає видачу сертифікатів, посвідчень, що засвідчують рівень одержаної кваліфікації після її завершення. За визначенням Лівінгстона, неформальна освіта – навчальна діяльність, що зумовлена освітніми потребами, прагненнями молоді до оволодіння необхідними знаннями чи вміннями, відбувається за межами програм освітніх закладів. Іншими словами, неформальна освіта охоплює усе навчання поза програмами формальних чи неформальних освітніх закладів і програм [16, 15-23].

Зважаючи на розвиток потреби молоді у навчанні впродовж усього життя, актуальними й визнаними стають знання, уміння й навички, здобуті у системі неформальної освіти, що виводить навчання за чіткі межі інституційного простору, розширює можливості здобуття освіти у будь-який час (незалежно від віку). Така освіта передбачає як більш різноманітні форми, так і нефіксовані тимчасові межі її здобуття.

Неформальна освіта є важливим елементом у процесі створення демократичного суспільства, вихованні громадянина. Її значення для демократизації пояснюють також тим, що її гнучкість, особливості організації дають змогу вирішувати навчальним закладам різноманітні освітні завдання, проблеми професійної підготовки й виховання молодих людей [5, 18-19].

Розширення застосування неформальної освіти може бути корисним:

а) для суспільства в цілому (сприяння демократизації, розвитку громадянського суспільства, громадської активності та лідерства; вирішення проблеми дозвілля молоді та осіб похилого віку);

б) для формальної освіти (можливість гнучко та швидко реагувати на потреби ринку праці та послуг, задовольняючи вимоги учнів, робітників та роботодавців і доповнюючи освітні пропозиції; зростання мотивації учасників навчально-виховного процесу, їх особистісної зацікавленості);

в) для учасників (можливість самовдосконалення та виховання самооцінки; розвиток громадянських навичок; виховання почуття причетності, солідарності; оптимальне поєднання свободи і відповідальності; можливість самостійного вибору часу, місця, тривалості навчання).

Загальносвітова тенденція сьогодення – рух до зближення та взаємодоповнення формальної та неформальної освіти замість конкуренції між ними. Неформальна освіта може бути полігоном для випробування методик та інструментів, котрі згодом може взяти на озброєння формалізована освіта [11, 3].

Неформальна освіта відбувається у будь-якому середовищі (навчальному закладі, сім'ї, церкві, товаристві тощо); в будь-якому віці (від народження до смерті), що ще раз підтверджує факт існування неформальної освіти як частини неперервного навчання; в індивідуальній чи груповій формі. Джерелом неформальної освіти можуть бути книжки, газети, телебачення, інтернет, музеї, школи, інститути, досвід друзів, родичів, власний досвід. Усвідомлення неформальної освіти відбувається відразу або згодом. Цей вид освіти може бути додатковим чи трансформативним. Додаткова освіта стосується додавання знань, удосконалення умінь і розвитку цінностей, що збільшують і поглиблюють наявні знання. Іншими словами, ми працюємо в тій же парадигмі.

Трансформативна освіта стосується навчального досвіду, що приводить нас до змін наявних знань [5, 21]. Неформальна освіта може як доповнювати й посилювати формальну освіту, так і суперечити їй, водночас залишаючись важливим елементом, що потребує необхідної уваги, вивчення, впровадження та використання у сучасному світі для забезпечення гідного освітнього рівня громадян України.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Вовканич С.* Демографічний чинник у системі розбудови інноваційного суспільства: загальноукраїнський та регіональний виміри / С. Вовканич, С. Цапок // *Регіональна економіка.* – 2004. – № 1. – С. 24-34.

2. *Гулай О.* Неперервна освіта – умова формування висококваліфікованого фахівця // Вісник Львів УН-ТУ. – 2010. – Вип. 26. – С. 3-10.
3. *Давидов П. Г.* Безперервна освіта – вимога часу чи нова філософія освітньої діяльності // Вісник ДонНУЕТ – 2010. – № 2 (46). – С. 170-176.
4. *Дворецька Г. В.* Соціологія праці: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. – К.: КНЕУ, 2005. – 203 с.
5. *Деркач Ю.* Неформальна освіта як умова неперервного навчання молоді // Вісник Львів УН-ТУ. – 2008. – Вип. 23. – С. 17-22.
6. *Добридень А. В.* Навчання впродовж життя в контексті болонського процесу // Вища освіта України. – Дод. 3, т. 1 (8): темат. вип. «Вища освіта України в контексті інтеграції до європейського освітнього простору». – С. 90-97.
7. *Закревська С.* Особливості навчально-пізнавального процесу в формальній і неформальній освіті // Гуманізація навчально-виховного процесу [Текст] : зб. наук. пр. / Слов'ян. держ. пед. ун-т. – Слов'янськ : СДПУ, 1999. – Вип. 55, ч. 1 / [редкол. : І.В. Сипченко (відп. ред.) та ін.]. – 2011. – С. 125-137.
8. *Кудрявцева С. П., Колос В. В.* Міжнародна інформація: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2005. – 400 с.
9. *Курлянд З. Н.* Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. – К.: Знання, 2007. – 495 с.
10. *Лотюк Ю. Г.* Неперервна освіта для позитивного вдосконалення людини у світлі ідей сталого розвитку // Нова педагогічна думка. – № 1. – 2011. – С. 14-17.
11. *Овчаренко С. Г.* Неформальна освіта – необхідний елемент сучасної освітньої системи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dialog.lviv.ua/files/champions-final-conference.pdf>.
12. *Пионова Р. С.* Педагогіка вищої школи. – Мн.: Университетское, 2002. – 256 с.
13. *Сігаєва Л.* Неперервна освіта для цілісного розвитку особистості людини: історико-педагогічний аспект // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – 2008. – № 1. – С. 146-158.
14. *Colley H.* Informality and formality in learning / H. Colley, P. Hodkins, J. Malcom: A report for the Learning and Skills Research Centre. – Leeds, UK : University of Leeds, 2003. – 93 p.
15. *Dave R. H.* Foundation of Lifelong Education: Some Methodological Aspects // Foundation of Lifelong Education. – Hambourg, 1976. – P. 34.
16. *Livingstone D. W., D. Hart and S. Stowe.* (2001). Adult Informal Learning and Training in Canada: Findings of the 1998 NALL National Survey and 2000 Followup Survey. – Toronto: Cnetre for the Study of Education and Work.

Семенюк Н. В. Непрерывное образование как система.

В информационном обществе формируется комплекс факторов, которые обуславливают необходимость постоянного обновления полученного образования путем непрерывного обучения, познавательной деятельности, коллективных форм обучения и передачи знаний. Актуальны проблемы интеграции индивидуальных и социальных аспектов непрерывного образования и вопрос факторов, путей и условий реализации непрерывного образования. Вместе с тем существенной чертой современной экономики является не только получение и использование новых знаний, но и формирование креативной личности, способной к саморазвитию, самостоятельной профессиональной деятельности, к непрерывному образованию. Этому призвано способствовать системное развертывание непрерывного образования, в структуре которого можно выделить подсистемы основного и дополнительного образования, а также образование формальное и неформальное.

Ключевые слова: человек, образование, непрерывное образование, формальное образование, неформальное образование.

Semeniuk N. V. Continuing education as a system.

In the information society is formed by a set of factors that determine the need for constant updating of education attained by continuous learning, cognition, collective forms of learning and knowledge transfer. Relevant problems of integration of individual and social aspects of continuing education and the question of factors, ways and conditions for the realization of lifelong education. At the essential feature of the modern economy is not only the receipt and use of new knowledge, but also the formation of creative individuals capable of self-development, self-employed activity, to continuing education. This is intended to facilitate the deployment of the system of continuing education, the structure of which can be distinguished subsystem primary and secondary education as well as formal and informal education.

Keywords: people, education, continuing education, formal education, informal education.

Олексенко Р. І.

**ФІЛОСОФІЯ РИНКУ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ
І СУЧАСНІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ**

Концептуальні дослідження ринку розглянуто не тільки в історичному аспекті, але й у контексті його сучасного розуміння. Увагу зосереджено на ринкових відносинах в умовах товарно-грошового обміну не тільки індустріального, але й постіндустріального суспільства, для якого актуальною залишається проблема морального виправдання ринкової системи